

štruktúre samotného vysielania. Z denného 60minútového vysielania sa stalo 600 minút a od 21. septembra 1944 SSV začal celodenné vysielanie s menšími prestávkami.^{15/}

K hlavným zložkám programu SSV patrilo spravodajstvo. V počiatočnom období to bolo predovšetkým zahraničné spravodajstvo vyplývajúce z odpočúvania londýnskeho a moskovského rozhlasu. Neskôr prvenstvo v získavaní a sprostredkovaní informácií mali Spravodajská agentúra Slovenska (SAS, vedená redaktorom Jánom Trachtom a sídliaca v budove samotného rozhlasu), Tlačové oddelenie spravodajského odboru predsedníctva SNR (informovalo verejnosť o úradných nariadeniach, novovytvorených zákonoch SNR atď.) a Veliteľstvo 1. ČSA na Slovensku (oboznamovalo obyvateľstvo so situáciou na jednotlivých bojových povstaleckých úsekoch i na frontoch v zahraničí), ktoré od 5. septembra 1944 vydávalo časopis Bojovník a niekoľko letákov. Bojovník denne informoval o dianí na domácom i zahraničnom fronte prostredníctvom stálych rubriík pod názvom Situačné správy a Zahraničný prehľad. Časopis zároveň obsahoval pokyny pre civilné obyvateľstvo. Situačné správy sa týkali domáceho frontu a mali dátum s presnou hodinou prijatia a spracovania. V takejto podobe ich SSV potom prenášal do éteru. Spravodajské relácie mali presne určený svoj vysielací čas. V prvých dňoch pôsobenia SSV sa vysielali štyrikrát denne, o 7.00 hod., 12.30 hod., 19.00 hod. a 22.00 hod. Od 2. septembra 1944 sa spravodajská programová štruktúra rozšírila o 10.00 hod., 16.30 hod. a 17.45 hod.

Čítanie správ malo väčšinou trvať 15 minút, no pre množstvo dôležitých informácií sa častokrát predžilo až na polhodinu. Počas trvania relácie sa pri mikrofóne striedali dvaja spikri. Z éteru sa najčastejšie ozývali Dušan Brucháč, Milan Dudáš, Štefan Sliuka, Dalibor Kulíšek, ale aj redaktori Anton Hollý, Ctibor Kováč, Ctibor Štítnický a ďalší.

Spravodajské relácie pripravovali Vladimír Húška, Ctibor Štítnický, Ivan Ďurička, Milan Dudáš a iní. Od 16. septembra 1944 súčasť spravodajstva predstavoval pravidelný denný prehľad zahraničnej i domácej tlače. Ťažisko spravodajských relácií tvorili politické komentáre (autori Peter Karvaš, Ctibor Kováč, Gabriel Rapoš a Ján Balada), krátke rozhlasové relácie, ako napr. prednášky, alebo fejtóny (autori Alexander Matuška, Peter Karvaš, Ctibor Štítnický, Ivan Teren, Pavol Fábry, Ján Trachta, Ivan Hradecský, Róbert Lipka, Andrej Sarvaš, Karol Čapek a iní).

SSV slúžil predovšetkým potrebám povstaleckej armády, a preto takmer každý deň odvysielal šifrované správy a heslá Veliteľstva 1. Československej armády na Slovensku (ďalej 1. ČSA) pre vojakov a partizánov vzdialených od Banskej Bystrice. Medzi obidvomi skupinami sa tak vytvorila komunikačná a dorozumievacia väzba.

Spravodajské vysielanie, oznamy, výzvy, upozornenia, komentáre a fejtóny dopĺňali pravidelné relácie pre vojakov a partizánov pripravované vojenským oddelením a armádnymi redaktormi (Vladimírom Palovičom, prof. Jánom Miklešom, npor. Jánom Štefánikom, slob. Jánom Boorom atď.).

Špecifickú kapitolu vo vysielaní SSV tvoril umelecký program. Popri strohom spravodajskom a faktografickom texte hovorené slovo podfarbovali relácie literárne, hudobné a hudobno-slovné. Ich počiatočná nižšia vysielacia frekvencia sa koncom septembra zmenila na každodenné celovečerné literárne a dramatické pásma, dramatizácie, literárno-hudobné pásma, satirické montáže a kabarety. K najplodnejším autorom literárnych relácií patrili: Peter Karvaš, Ivan Teren, Ctibor Štítnický, Dušan Brucháč, Andrej Sarvaš a iní.

Sobota, 2. septembra 1944, predstavovala osudný deň vo vysielaní SSV. Nálet nepriateľských lietadiel vysielateľ veľmi vážne poškodil a vyradil centrálny chladič destilovanej vody, slúžiaci na chladenie vysielacích koncových

elektróniek. Rozhlas nebol schopný ďalšej prevádzky. O danej nepriaznivej situácii ihneď informoval Ing. Karol Dillnberger mjr. Jozefa Marka. Spoločne sa autom odviezli na Sliach, kde sa v hospodárskej budove, v byte dr. Juraja Henzela, uskutočnila porada o tom, ako čo najrýchlejšie zabezpečiť ďalšie vysielanie.^{16/} Do úvahy pripadal 1,5 kW vysielateľ zabezpečovacej služby z letiska Tri Duby, určený pre letecké dorozumievanie. Ten bol v dobrom stave a po úprave mohol nahradiť predchádzajúci vysielateľ v Laskomeri. Ing. Karol Dillnberger preto nadviazal kontakt so svojim priateľom Ing. Miloslavom Švejnom z oceliarní v Podbrezovej, ktorý začínal ako opravár vojenských delostreleckých rádiostanic. Spolu s podbrezovskými robotníkmi urobili v priebehu noci potrebné úpravy na vojenskom leteckom vysielateľi, aby mohol fungovať pre rozhlasovú prácu. Zároveň bolo nutné vysielateľ spevniť a preladiť na frekvenciu Banskej Bystrice, pretože rekonštrukcia laskomerského vysielateľa mala byť ukončená až o dva mesiace.

Na druhý deň, 3. septembra 1944, bol nový vysielateľ, s aparátúrou namontovanou na nákladnom aute, výkonom 1,5 kW a počuteľný v okruhu okolo 60 km, elektricky aj mechanicky pripravený na vysielanie. Vznikom prenosného, pojazdného vysielateľa sa tak malo predísť jeho opätovnému zničeniu nepriateľským letectvom. Obsluhu novovytvoreného vysielateľa zabezpečoval Ing. Imrich Ikrényi. Technický personál pojazdného SSV okrem neho tvorili Jozef Vrábek, technik Lubomír Škrovina a mechanik Ondrej Bulla.^{17/}

Premiestniť a pripraviť pojazdný vysielateľ na vysielanie znamenalo veľa starostí a práce. Zariadenie záviselo od elektrickej energie, čo predstavovalo zosilnenie elektrického vedenia, zaradenie výkonnejších poistiek, a to na celej sieťovej linke až po transformátor, stavanie vždy nových prenosových liniek, vztýčovanie vysokých antén.^{18/} Pri každom desaťdňovom premiestnení (z dôvodu ochrany pred útokmi nepriateľa) sa vybuďovala modulačná a dorozumievacia prípojka poštových liniek za pomoci poštových zamestnancov. Všetky tieto úkony sa robili predovšetkým v nočných hodinách, pre potrebu utajenia, ochrany a dobrého zamaskovania vysielateľa.

V októbrových dňoch roku 1944 situácia na povstaleckom fronte ovplyvnila ďalšiu existenciu SSV. Postup nemeckých elitných SS divízií na strednom Slovensku mal za následok, že Veliteľstvo 1. ČSA vydalo dňa 25. 10. 1944 pracovníkom rozhlasu rozkaz evakuovať SSV a pokračovať vo vysielaní v horách. Rozhlas mal predstavovať ozbrojenú vojenskú skupinu vysielajúcu dôležité informácie pod koordinovaným velením Jozefa Vrabca a Jána Baladu.

V ráňajších hodinách nasledujúceho dňa sa uskutočnila evakuácia SSV. Pracovníci rozhlasu sa rozdelili do dvoch skupín. Jedna skupina (I. Teren, C. Kováč, A. Sarvaš, V. Túblová, R. Špaňhel) vedená Jánom Baladom zostala na Starých Horách, kým druhá skupina (G. Rapoš, A. Hollý, J. Vrabec, M. Dudáš, P. Karvaš a L. Škrovina) pokračovala spolu s pojazdným vysielateľom smerom na Donovaly, odkiaľ sa ešte v ten deň vysielalo.^{19/}

Vzhľadom na to, že ústup obidvoch skupín nebol presne zorganizovaný, sprevádzalo ho veľa zmätkov a nedorozumení. Nakoniec sa však podarilo vo večerných hodinách obnoviť vysielanie zo stanovišta pred vtedajším Športhotelom na Donovaloch. Anténu vysielateľa pracovníci umiestnili medzi vežou kostolika a strechou hotela. V jednej z hotelových miestností nainštalovali mikrofón so zosilňovačom a o 19.00 hodine baterkovým signálom vydali pokyn na zapojenie a začatie spravodajského vysielania.^{20/}

Dňa 27. októbra 1944 v ranných hodinách SSV odvysielal poslednú vetu spojenú s výzvou gen. Rudolfa Viesťa: „*Prestávame vysielateľ situačné správy, budeme bojovať do víťazného konca...*“^{21/} Apel prečítal A. Hollý, pred ním a po ňom M. Dudáš zarecitoval báseň Mor ho!

Popoludní sa povstalecký rozhlas definitívne odmlčal. Pracovníci dostali rozkaz ustúpiť do hôr. V tom čase už bola Banská Bystrica obsadená nemeckými elitnými SS divíziami a vojakmi slovenskej armády. Bratislavský rozhlas nečakal veľmi dlho na to, aby poukázal na ničivé dôsledky pôsobenia povstaleckej armády v samotnom meste a jeho okolí. Priamy rozhlasový prenos dňa 30. októbra 1944 z manifestácie na námestí v Banskej Bystrici a udeľovania vyznamenaní za „statočnosť“ slovenských vojakov v boji proti povstalcovi prezidentom Jozefom Tisom zreteľne poukazuje na propagandu vtedajšej ľudáckej vlády a hodnotenie samotného povstania ako „akcie proti Slovenskému štátu, za ktorou stála Moskva a ktorú podnietili sovietski agenti“. Opis zničeného mesta a rozhovory s niektorými jeho obyvateľmi mali ešte viacej umocniť „správnosť“ zásahu a „oslobodenia“ Banskej Bystrice.

Koncom októbra 1944 takmer všetci pracovníci SSV vstúpili do partizánskych jednotiek. Po ťažkom prechode Prašivou a Chabencom, sa donovalská skupina rozdelila. Jedna časť, pod velením Jozefa Vrabca, sa presunula do Hornej Lehoty, kde pôsobila medzi miestnymi obyvateľmi (ťažké bombardovanie Starých Hôr spôsobilo, že pracovníci vysielajúci z Donovalov sa už viac nestretli so skupinou vedenou Jánom Baladom). Zvyšok skupiny, v čele s Gabrielom Rapošom, prešiel do Liptova. Tu sa pridal ku 4. čs. partizánskej brigáde pod velením pplk. Antona Cypricha.

Ján Balada so svojou skupinou pôsobiacou na Starých Horách, sa po porade s kpt. Pavlom Gajdošom presunul smerom na Richtárovú a Jelenec, kde vytvorili partizánsky tábor a začali vydávať časopis Mor ho!. V decembri 1944 boli pričlenení ako 5. partizánsky oddiel k partizánskej brigáde „Pomstiteľ“ pod velením mjr. Semiona Georgieviča Morozovova.

Čo sa týka pôvodného vysielateľa v Banskej Bystrici, po ústupe povstaleckej armády a potlačení povstania bol opravený a vysielal až do konca decembra 1944 program bratislavskej vlády. Jeho opätovná prevádzka však bola spojená so značnými ťažkosťami, a preto začiatkom januára 1945 bol laskomerský vysielateľ definitívne vyradený z prevádzky. Na príkaz nemeckej armády nastala demontáž technického zariadenia a likvidácia obidvoch oceľových anténnych stožiarov o výške 225 m a 220 m.

Po skončení druhej svetovej vojny nastalo neodkladné vyhľadávanie rozkradnutého a rozmontovaného pôvodného banskobystrického 30 kW dlhovlnného rozhlasového vysielateľa a pod vedením Ing. Ikrényiho sa začalo pracovať na jeho opätovnej prevádzke.

Poznámky:

1. DRAXLER, VLADIMÍR: Povstalecké rozhlasové vysielanie. In: SNP v pamäti národa. NKV Internacional. Bratislava 1994. str. 273
2. DRAXLER, VLADIMÍR: Cit. str. 275
3. POLÁK, MILAN: Z príprav Slovenského národného povstania. In: Demokracia v ilegalite a v povstaní. ÚS DS. Bratislava 1945. str. 40
4. DRAXLER, VLADIMÍR: Prešovský rozhlas 1938–1944. In: Príspevky k dejinám rozhlasu, Odbor materiálneho výskumu Slovenského rozhlasu, Bratislava 2000. str. 57
5. Spomienky P. Neckára a R. Špaňhela. Osobný archív. Mgr. Jana Odrobiňáková
6. Spomienky J. Chovana. Archív Múzea SNP Banská Bystrica. Fond XII. príř. č. S 175/92. str.16
7. Archív Múzea SNP B. Bystrica. Fond I. príř. č. A 30/92
8. Archív Múzea SNP B. Bystrica. Fond I. príř. č. A 30/92
9. DRAXLER, VLADIMÍR: Povstalecké rozhlasové vysielanie... str. 277
10. Spomienky J. Chovana. Archív Múzea SNP B. Bystrica... str. 21
11. Archív Múzea SNP B. Bystrica. Fond I. príř. č. A 194/61.
12. Archív Múzea SNP B. Bystrica. Fond I. príř. č. A 194/61
13. Spomienky P. Ertla. Archív Múzea SNP B. Bystrica. Fond XII. príř. č. S 36/2
14. LACIAK, ONDREJ: Slobodný slovenský vysielateľ. Osveta. Bratislava 1961. str. 33
15. MOTOŠKA, VLADIMÍR: Politicko-výchovná a kultúrno-osvetová činnosť na povstaleckom území. In: Vyvrcholenie národnoslobodzovacieho boja proti fašizmu na strednom Slovensku v rokoch 1944–1945. Osveta. Martin 1989. str. 111
16. KOVÁČIK, JÁN: Povstanie v éteri. Fond Slovenského rozhlasu, štúdio Banská Bystrica. Fond S-3/2. sign. B.B. - 4394
17. Spomienky J. Kavca. Archív Múzea SNP B. Bystrica. Fond XII. príř. č. S 36/4. str. 3
18. JIROUŠEK, ERNO: Prvé Mor ho! v éteri. Technické noviny. roč. 12. 1964. č. 17. str. 4
19. BALADA, JÁN: Keď sa odmlčal Slobodný slovenský vysielateľ. Práca. 26. 10. 1969. str. 7
20. FLAŠKA, EMIL: Tu vysielateľ Banská Bystrica!. Bojovník. 22. 8. 1996. č. 18. str. 7
21. KOVÁČ, CTIBOR: Rozhlas v povstaní. Kultúrny život. roč. 9. 1954. č. 35. str. 3

ROZHLASOVÁ TEORIE A PRAXE

Seminář na PBR Poděbrady 13. 9. 2003 Moderní trendy v rozhlasovém zpravodajství pořadatel: Český rozhlas 1 – Radiožurnál

Jan Pokorný:

Sešli jsme se dnes k tématu: *Moderní trendy v rozhlasovém zpravodajství*. Na semináři vystoupí paní Ulla Swenson ze švédského rozhlasu, která má na starosti vysílání pro mladé posluchače a Václav Moravec z Fakulty sociálních věd UK a české redakce BBC. Úvodní slovo přednese ředitel ČRo 1 – Radiožurnál Alexandr Pícha.

A. Pícha:

Dámy a pánové, vítám vás na semináři, který pořádá Radiožurnál při Prix Bohemia. Loňský seminář byl o prioritách veřejnoprávního zpravodajství, v celoplošném zpravodajství i v regionálním zpravodajství, a řekl bych, že naše vysílání ukázalo, že jak tento seminář, tak i diskuse, otázky, které jsme předtím vznesli, se jistým způsobem pozitivně projeví v našem vysílání, ať už celoplošném, tak i regionálním. Kvalitativně jsme se posunuli zejména v regionálním vysílání, čehož Radiožurnál bohatě využívá. Proto jsme se teď rozhodli rozšířit další obzory a otevřít otázky moderního zpravodajství, moderních metod ve zpravodajství – jak v našem klasickém zpravodajství, tak i v přicházejícím zpravodajství doby digitálních multimédií.

J. Pokorný:

Požádám Václava Moravce, aby zahájil své vystoupení; naši debatu bych příliš nestrukturoval, měla by to být co nejotevřenější a tak i nejzajímavější výměna názorů.

V. Moravec:

Následující přednášku jsem nazval *Proměny práce rozhlasového novináře v éře digitálního vysílání – nové trendy*.

Rád bych své vystoupení rozčlenil. V první části se pokusím o stručný teoretický vhled do problematiky digitalizace rozhlasového vysílání, přičemž se pokusím digitalizaci distribuce signálu a její důsledky přiblížit videoukázkou, která demonstruje možnosti televizního zpravodajství. Proč se na rozhlasovém semináři zmíním o vysílání televizním? Odpověď je jednoduchá: Jsem přesvědčen o tom, že digitalizace rozhlasového a televizního vysílání posiluje konvergenci, chcete-li sblížení obou médií. V části druhé velmi stručně popíši proměnu vysílatele veřejné služby BBC v éře digitálního rozhlasového a televizního vysílání a v závěru se zaměřím na proměnu práce rozhlasového novináře v éře, kterou bychom mohli označit slovem digitální.

Vítejte v éře digitalizace...

Technické možnosti jsou jedním z hlavních faktorů, ne-li faktorem hlavním, které od zahájení pravidelného rozhlasového vysílání ve Spojených státech amerických 2. listopadu 1920 ovlivňují práci rozhlasových novinářů. Proměna technických možností rozhlasu jako média, které jsme si zvykli označovat termínem masové, byla v posledních dvaceti či patnácti letech především ve znamení tří jevů – *digitalizace, miniaturizace a rozvoje počítačové techniky*. (Moravec, 2003, str. 444)

Tyto tři jevy od sebe nemůžeme oddělovat, protože jsou ve vzájemné interakci. Předchozí tvrzení doložme na tom, jak se přechod z analogového zpracování zvukového záznamu na zpracování digitální stal hlavním

předpokladem miniaturizace záznamových zařízení pro účely rozhlasového zpravodajství. Několikakilogramové magnetofonové přístroje, v nichž byl jako záznamové médium používán magnetofonový pás či kazeta, nahradil přístroj o hmotnosti dvě stě gramů označovaný slovem minidisk. Jde o systém nahrávání zvuku v digitální podobě, který vyvinula firma Sony a později jej začali produkovat i další výrobci. Zvuk je nahráván na výměnné disky o průměru dva a půl palce, se kterými se manipuluje podobně jako s tříapůlpalcovými disketami počítačů. Výhodou přístroje je malá hmotnost, operativnost a jednoduchá obsluha. Rozhlasový novinář, který na tiskové konferenci pořídí zvukový záznam, jej může – doslova – sestříhat v tramvaji či autobuse a při příchodu na vysílací pracoviště ihned odvysílat.

Pojem digitalizace je možné chápat dvěma způsoby:

- 1) jako *digitalizaci produkce* a
- 2) *digitalizaci distribuce (vysílání)*. (Hendy, 2000, str. 48)

Digitalizace produkce započala v rozhlasových stanicích ve Spojených státech amerických či ve Velké Británii na přelomu osmdesátých a devadesátých let. Jak jsem zmiňoval výše: proces digitalizace produkce chápeme jako nahrazení analogových médií digitálními. Digitalizace produkce předpokládala vysoké náklady na počátku procesu, z nichž část činil nákup počítačové techniky a část přeškolení zaměstnanců na novou technologii. Tyto zvýšené náklady byly hrazeny především redukcí zaměstnanců, když odešli specializovaní pracovníci (např. písáčky, mistři zvuku, zvukoví technici). (Malý, 2003, str. 13)

Digitalizace rozhlasového vysílání, tedy procesu distribuce signálu, je záležitostí posledních let a nejbližší budoucnosti. Kmitočtové spektrum dostupné pro AM a FM vysílání bylo vždy považováno za vzácný zdroj či národní statek. Terestrické digitální rozhlasové vysílání (T-DAB) dělí signál na proud jednotlivých pulzů, a tedy do binárního kódu, čímž překonává nedostatek dostupných frekvencí přidělených pro rozhlasové vysílání. Několik rozhlasových programů je totiž spojeno dohromady na jedné frekvenci v tzv. multiplexu. Okamžitým efektem je tak zvýšení počtu dostupných komunikačních kanálů (což znamená možnost zvýšení počtu stanic, které mohou na dané frekvenci v dané lokalitě vysílat). (Malý, 2003, str. 14–15)

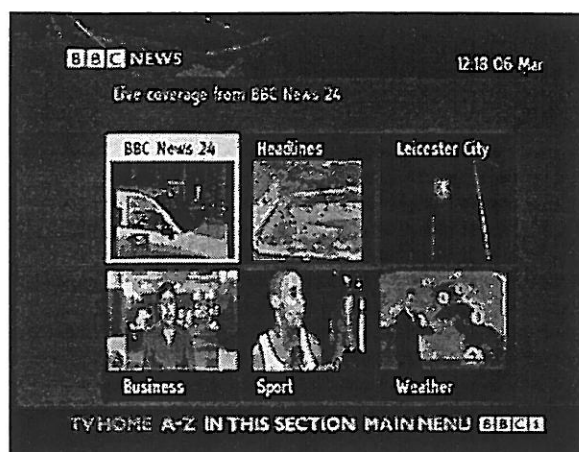
Dostávám se tedy ke druhé části svého vystoupení.

Digitalizace a proměna BBC

Od stručného exkurzu problematiky digitalizace přejdeme k letmému popisu proměn vysílatele veřejné služby BBC ve Velké Británii v éře digitalizace. Jak již bylo řečeno: jedním z výsledků digitalizace distribuce rozhlasového a televizního signálu je rozšíření počtu rozhlasových a televizních kanálů. A nyní přichází čas na zmiňovanou videoukázku. BBC se spuštěním digitalizace zahájila vysílání některých nových televizních a rozhlasových kanálů. Jedním z nových digitálních televizních kanálů je BBC News 24, který vysílá čtyřicet hodin denně, sedm dní v týdnu kontinuálně proud zpravodajství a analýz. Jedním z programových segmentů jsou přímé vstupy z právě se konajících tiskových konferencí k nejzásadnějším zprávám daného dne.

Každý divák, který má doma přijímač k digitálnímu vysílání, si může prostřednictvím dálkového ovladače navo-

lit nejen zpravodajský kanál BBC News 24, ale po dalším úkonu stisknutí červeného tlačítka zvolit další tzv. podkánaly daného zpravodajského programu. Na obrazovce se vám tak – vedle hlavního programu BBC News 24 – objeví dalších pět dílčích programů.

Jak sami vidíte, divák si může prostřednictvím ovladače zvolit právě ty informace, které ho v tom daném okamžiku zajímají – ať již jde 1) o stručný přehled hlavních zpráv (headlines), 2) o detailní rozbor hlavní zprávy dne (v našem případě Leicester City), 3) o přehled ekonomických zpráv (Business), 4) o přehled sportovních zpráv (Sport) či 5) o zprávy o počasí (Weather).

Divák televizního zpravodajství může ještě více docenit výhody této technologie například v krizových situacích (tj. při ozbrojeném konfliktu v některé části světa, při vládní krizi, při povodních atd.). Při válce v Iráku tak digitální televizní zpravodajský kanál BBC News 24 umožnil divákům v pěti dílčích programech vybrat si například přímý přenos ze zasedání Rady bezpečnosti OSN, přímý přenos z tiskové konference amerického prezidenta George Bushe, rozpravu k válce v britském parlamentu, tiskovou konferenci ze sídla velitelství spojeneckých sil v Kataru atd. To vše v nezkrácené verzi a v přímém přenosu. Divák si tak může, domnívám se, na základě svého výběru učinit na události vlastní názor.

Digitalizace rozhlasové části BBC znamenala zdvojnásobení počtu rozhlasových programů. Původní pětice rozhlasových okruhů BBC, kterou můžeme označit slovem tradiční, začala být digitálně vysílána již v roce 1995. Na počátku nového tisíciletí začaly k této pětičce přibývat i okruhy zcela nové (digitální). V současnosti je jich pět a BBC tak nyní disponuje deseti rozhlasovými okruhy. Zdvojnásobení počtu rozhlasových okruhů přinutilo vedení BBC k lepší programové koordinaci a přesnější definici jednotlivých rozhlasových okruhů.

Následuje stručný přehled jednotlivých rozhlasových stanic BBC se základní charakteristikou:

BBC Radio 1 – Stanice tradiční, která je určena mladším posluchačům (převážně ve věku 15–24 let). Program tvoří především hudební pořady a týdenní poslechovost dosahuje 13 milionů lidí.

BBC Radio 1Xtra – Nový digitální okruh, který zahájil vysílání v roce 2002, je komplementární k tradičnímu analogovému okruhu BBC Radio 1, z čehož vyplývá, že je také určen mladým posluchačům (převážně žijícím ve velkých městech a aglomeracích). Hudební pořady, které převažují, se zaměřují na černošské hudební styly (hip hop či Rhythm'n'Blues). Zpravodajství a publicistika jsou zastoupeny přibližně 25 procenty vysílacího času.

BBC Radio 2 – Tradiční okruh, který je nejposlouchanější celoplošnou rozhlasovou stanicí ve Velké Británii. Vysílá pořady hudební, zábavné, zpravodajské i publicistické. S notnou dávkou zjednodušení je možné konstatovat, že jde o rozhlasovou stanici pro celou rodinu.

BBC Radio 3 – Tradiční okruh BBC, v němž převažuje klasická hudba. Z dalších hudebních žánrů se zaměřuje na jazz, etno a world music. Mluvené slovo je zastoupeno náročnou rozhlasovou dramatickou tvorbou či diskusními pořady o umění.

BBC Radio 4 – Tradiční stanice BBC, která vysílá výhradně mluvené slovo. Jde o druhý nejposlouchanější programový okruh BBC a jeho obliba u posluchačů v posledních letech roste. Programovými dominantami jsou zpravodajsko-publicistické pořady Today, The World at One, PM a The World Tonight. Posluchačsky nejoblíbenějším pořadem je ranní zpravodajsko-publicistická třehodinovka Today, kterou nejlépe charakterizuje slogan: „Zpravodajství, které určuje, čím bude národ následující den žít“. Dalšími žánry mluveného slova, které se v programové skladbě BBC Radio 4 uplatňují, jsou četby na pokračování, rozhlasové dokumenty, feature atd.

BBC Radio Five Live – Tradiční okruh, který vysílá 24 hodin denně zpravodajství a sportovní pořady. Sportovní pořady převažují o víkendu a jde o přímé přenosy z fotbalových utkání, zápasů rugby či kriketu. Zpravodajství, živě vysílané reportáže a přímé přenosy zásadních událostí (např. vystoupení premiéra v parlamentu či tiskových konferencí) tvoří 75 procent programu. Sportovní zpravodajství a přenosy zbývajících 25 procent.

BBC Radio Five Live Sports Extra – Nový digitální okruh, který začal vysílat v roce 2002 a který je zaměřen výhradně na sportovní zpravodajství a publicistiku. Okruh je, jak již vyplývá z názvu, komplementární k BBC Radio Five Live a nabízí sportovním fanouškům přímé přenosy zápasů (například kriketu či ragby), k nimž má BBC práva, a které se z časových důvodů nemohou uplatnit na BBC Radio Five Live.

BBC 6 Music – Nový digitální okruh, který je zaměřen výhradně na hudbu a hudební publicistiku. Krom desítek přímých přenosů z koncertů populární hudby se v programovém schématu objevují i exkluzivní nahrávky z archivu BBC ze sedmdesátých, osmdesátých a devadesátých let.

BBC Radio 7 – Nový digitální okruh. Stanice nabízí to nejlepší z dramatické a zábavné tvorby, co obsahují archivy BBC (např. rozhlasové hry či četby na pokračování). Programové schéma BBC Radio 7 obsahuje dva pořady, které jsou každý den zaměřené především na dětského posluchače. Jde o *The Big Toe Radio Show* (živě vysílaný interaktivní program pro děti ve věku od 9 do 11 let) a *The Little Toe Radio Show* (program pro nejmenší posluchače).

BBC Asian Network – Nový digitální okruh. Je určen především posluchačům asijské komunity, která žije ve Velké Británii. Vysílá především v angličtině. Připravuje a vysílá rovněž zprávy specifické pro asijské komunity v hindštině, urdštině, bengálštině, mirapurštině, gudžarátštině a pandžábštině. Poměr mezi mluveným slovem a hudbou je zhruba poloviční.

A dostávám se k závěrečné části svého vystoupení:

Rozhlasový novinář v éře digitalizace

Digitalizace produkce i distribuce signálu rozhlasového vysílání vede především ke dvěma jevům: 1) racionalizaci práce novinářů a zlepšování koordinace práce novinářů ve vysílací organizaci, 2) k většímu tlaku na rychlost zpracování informací, což může vést k častějšímu výskytu chyb. Oba jevy kladou větší nároky na rozhlasové novináře.

Dovolte, abych se na závěr pokusil stručně popsat jev první: Digitalizace a zdvojnásobení počtu rozhlasových programů vedly k poměrně velké integraci všech částí BBC – především však těch, které se věnují zpravodajství. S notnou dávkou zjednodušení je možné přirovnat část BBC News k velkému bazénu, do kterého na straně jednotlivé okruhy přispívají tím nejlepším ze svých zpravodajských a publicistických programů, na straně druhé však z pomyslného bazénu čerpají zprávy a zvukové ma-

teriály pro své zpravodajské a publicistické programy. K tomu je nutné připočíst centrální digitalizované archivní záznamy.

Je však nezbytné zdůraznit, že jednotlivé programové okruhy ve svých zpravodajských relacích, jejichž struktura a jazyk jsou přizpůsobeny zaměření stanice, s centrálními materiály pracují a dodržují formát okruhu.

Konvergence rozhlasu a televize v éře digitálního vysílání klade, podle mého názoru, na novináře pracujícího v elektronických médiích – daleko více než kdykoliv předtím – nárok zvládnutí specifík práce obou médií. Vyplyvá z toho, že by si rozhlasový novinář měl osvojit nejen specifika práce rozhlasové, ale i televizní a on-line žurnalistiky.

Použitá literatura a prameny:

- BBC Annual Report and Accounts 2001/2002.
 BBC Annual Report and Accounts 2002/2003.
 Crisell, A. (1997): An Introductory History of British Broadcasting. Londýn: Routledge.
 Hendry, D. (2000): Radio in the Global Age. Cambridge: Polity Press.
 Malý, O. (2003): BBC v éře digitalizace rozhlasového a televizního vysílání. Bakalářská práce na FSV UK. Praha.
 Moravec, V. (2003): Svobodný rozhlas 1990–2002. In: Od mikrofonu k posluchačům. Praha: Český rozhlas.

Pro tuto chvíli vám děkuji za pozornost a v případě, že budete v diskusi klást otázky, pokusím se se znalostí, která je do jisté míry omezená, vám na dotazy odpovědět.

J. Pokorný:

Děkuji Václavu Moravcovi. Neměli bychom si myslet, že digitalizace je něco, co se možná bude v České republice týkat až našich, v horším případě až vašich dětí. Řekněme si, jaké jsou u nás první náznaky toho, že tento trend se nejenom v Českém rozhlase vážně sleduje, ale že se jím vážně zabývá legislativa Parlamentu České republiky; prosím Alexandra Pícha jen o stručnou vsuvku, do jaké míry se už dá o digitalizaci mluvit vážně v České republice a jaké jsou její první – řekněme – pionýrské začátky.

A. Pícha:

Přenesl bych debatu o digitálním vysílání BBC také k nám. Ono už to žádné UFO není, už to skutečně existuje. Představte si asi takhle velké zařízení, kterému se říká set-top-box a které můžete koupit v Česku v ceně kolem 3500 až 10 000 Kč. Přístroj položíte na svou obyčejnou televizi a v tu chvíli můžete přijímat v Praze a širokém okolí digitální vysílání multiplexu DVB-T. Zatím to nemá velkou publicitu, protože na něj mají dva soukromí provozovatelé jen experimentální licenci. Po technické stránce už nemají s čím experimentovat, celé multimediální prostředí funguje, ale naše úřady zatím bohužel nevědí, jak jim udělit standardní licenci. Jeden multiplex provozuje společnost Czech Digital Group, která vysílá 4 programy televize a 4 celoplošná rádia a druhý multiplex provozují České radiokomunikace, které vysílají 5 televizních programů a 3 rozhlasové. Vysílají ČT 1, ČT 2, PRIMU, NOVO a Ōčko. A když se posadíte před televizi s DVB-T multiplexem, můžete takto velkým ovladačem najít na obrazovce v textu programovou nabídku Českého rozhlasu 1 – Radiožurnálu, Českého rozhlasu 2 a Českého rozhlasu 3. Set-top-box ale umožňuje přijímat v jednom multimédu nejen televizní a rozhlasové programy. Můžete si posunout právě vysílání televizní program do malého okénka (škoda, že to Václav neměl v ukázce) a procházet si doprovodnými službami. Nikoliv televize a rádio, ale paradoxně České radiokomunikace vám tam připravují nepřetržitě obrazové informace o počasí, o domácí politice, ale třeba i takzvaný tv-mail a sa-

možně reklamu. Jestliže máte interaktivní set-top-box zapojený do telefonní zdířky, můžete dokonce z této malé skříňky interaktivně ovládat, jaké služby chcete jen pro sebe. Takový set-top-box totiž komunikuje přes internet se serverem radiokomunikací. A vám k tomu stačí jen televize a ovladač. Je to trochu paradoxní, že toto mají v současné době v rukou radiokomunikace, protože se u nás politici, resp. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, ČTU a zájmové skupiny a lobbisté nemohou dohodnout na tom, jak se bude s multiplexy nakládat. Otázkou zatím je, zda se nabídka omezí jen na současné programy, které se nappou do jednoho jediného národního multiplexu. To zatím chtějí soukromá média, aby nemusela vydávat další náklady na nové programy, které už ale nepřilákají více inzerentů a nepřinesou další zisk, protože trh reklamy je limitovaný. Anebo zda stejně jako v zahraničí i u nás vznikne veřejnoprávní multiplex pro Českou televizi a Český rozhlas. To je zatím současná situace u nás. Situace, kdy je po technické stránce vše připraveno k tomu, aby i na náš mediální trh vtrhla digitalizace. Situace, kdy se už musíme na multimediální prostředí připravit i v rozhlase.

J. Pokorný:

V budoucnu budeme řešit další problém – kolik bude stát takový přijímač digitálního vysílání. V Německu i ve Velké Británii subvencovala vláda nemalou částkou výměnu přijímačů, těch normálních přijímačů, které používáme dnes, za digitální.

Věřím témat, o nichž dnes dopoledne vedeme a povedeme řeč, nám rozšíří vystoupení Uly Swenson ze Švédského rozhlasu. Teď jsme se spíše věnovali digitalizaci, což je téma nosné pochopitelně ne na jeden, ale na několik seminářů, nyní poprosím o zkušenosti z vysílání Švédského rozhlasu. A pokud o tom mám přibližnou povědomost, tak Švédský rozhlas se svého času také potýkal s poklesem poslechovosti a nakonec přijal taková razantní opatření (jestli mám dobré informace), že se jim povedlo poslechovost vytáhnout zase nad míru vyšší než malou.

U. Swenson:

Dobré dopoledne, pracuji ve Švédském rozhlase – ve stanici pro mladé, tedy v něčem, co je obdobou BBC Radio One. Původně jsme se jimi inspirovali. Ve Švédském rádiu kopírujeme vždy BBC a vždy jsme to dělali, myslím, že to stejně dělají i ostatní v Evropě. Omlouvám se, ale myslím si, že naše image není zas tak lichotivá, jak jste tady naznačoval. Zvyšujeme naši poslechovost, ale ne tak rychle, jak bychom chtěli. Naopak nám klesá, ale pomalu. Máme pořád podíl kolem 50 % na trhu, což je dobré a v Evropě zvláště. Kdybych byla politička, tak řeknu, že je to obrovský úspěch, nicméně se ale domnívám, že pokles je pokles, i když pomalý. V poslední době jsme se skutečně zaměřili na mladé posluchače. Víím, že v Českém rozhlase nemáte žádný zvláštní pořad, program nebo stanici pro mladé.

Nejdříve jsme se zamysleli nad tím, co vlastně chceme našim posluchačům sdělit, protože technologie je skvělá, ale není samonosná. Především se musíme zamýšlet nad obsahem a potom jak k tomu využijeme technologii. Ve Švédsku jsme totiž měli v rozhlase obrovský technický odbor se spoustou inženýrů v kravatách a sakách. Je to trochu jako Ericsson – švédský výrobce telefonů – jsou to velice dobří inženýři, ale jejich mobilům stále něco chybí. Já mám Nokii a nestydím se za to. Takže jsme investovali spoustu peněz, abychom vyvinuli novou technologii, ale netušili jsme, co s ní vlastně dělat. Měli jsme všechna „skákající okna“ v televizi, všechno připravené, a nevěděli jsme, co do nich dát. Naši technologové říkali, že když posloucháte rádio v autě, tak tam můžete mít takový malinký běžící text s podkladovými informacemi. Říkala jsem si, kdo bude číst podkladové informace, když řídí auto... To byla situace před pěti, deseti lety a já jsem

byla úplně posedlá noční můrou, protože jsem šéfovala společnosti, kde jsem měla přednést něco o výhodách nových technologií a nevěděla jsem co. Takže jsme se pak začali zamýšlet nad tím, co vlastně mladé občanstvo chce, protože starší stejně umřou. Možná, že to zní trochu drsně, ale když nezačnete poslouchat veřejnoprávní rozhlas ve dvaceti, myslíte, že začnete potom v padesáti? Když jste odkojeni celý život komerčními stanicemi? Proto si myslím, že bychom se měli zaměřovat právě na mladé. Tak jsme se zaměřili na mladé občanstvo. Ani švédská mládež nemá na digitální přijímače, ani ve Švédsku není kapesné tak veliké. Největší úsilí jsme upřeli na naše webové stránky; mládež na internetu tráví hodně času. Začali jsme tedy se stanicí, která by se hodně opírala o internet. Hráli jsme spoustu hitů, ale bylo to inteligentnější než komerční stanice. Nebyly tam jen hitparády, ale i prostor pro diskuse a chaty, takže se tam mladí lidé mohli seznamovat. A jakmile jsme tohle zvládli, překlopili jsme to do digitálního vysílání. Tím vysílání současně běží na internetu a digitálně i analogově.

Začali jsme ve třech lidech, měli jsme okamžitě zpravodajské webové stránky, které doplňovali naši zpravodajci. Postupně se tyto stránky Švédského rozhlasu staly nejnávštěvovanějšími a vyhráli jsme řadu soutěží o nejlepší internetové stránky. Tady se nám návštěvnost nebo poslechovost zásadním způsobem zvyšuje a zvyšovala, i když celková poslechovost rozhlasu jde mírně dolů. Jsem pro digitální technologii všemi deseti, ale myslím si, že se začalo ze špatného konce velkým množstvím technologie a techniky, a ztratili jsme vizi, kam se to má vlastně ubírat. Já nejsem inženýrka, vystudovala jsem přírodní vědy, proto jsem se na to dívala trochu z jiného hlediska: k čemu tohle všechno bude dobré a co z toho můžeme udělat. Protože pokud nevíte, proč vysíláte nějakou reportáž, a nevíte, jak ji podat, tak je úplně jedno jakým způsobem, jakou technologií ji vysíláte. To je úplně jedno. Protože konkurence bude stále větší a větší a síla, kterou do toho vkládáte, musí také podle toho narůstat. Všechno zase nakonec spadne k zásadní otázce, proč jsem tady, proč jsem novinářem a proč chci říkat právě toto. Technologie bude časem dostatečně levná, každý si bude moci vysílat, co bude chtít, pokud k tomu bude mít dostatek elánu. Potom musíte být podstatně lepší vy. Ovšem musíte být profesionálně vždy na lepší úrovni, musíte mít spoustu technického podpůrného personálu, kolegy, kteří vám budou pomáhat, protože jinak poslechovost půjde dolů. A zpravodajství je základem. V rozhlase vždy šlo především o zpravodajství, ačkoli spousta lidí chce poslouchat hudbu. V jádru nebo v srdci rozhlasového vysílání je zpravodajství a právě tam máte nekonečný prostor pro zlepšování. To je předmětem vaší práce, i když všichni mají hezká barevná okénka, která poskakují, ale vy budete ti, kteří je budou mít naplněná něčím zajímavým.

Diskuse

J. Pokorný:

Pojďme se tedy pustit do dotazů. Nejnáročnější je i pro ostřílené rozhlasové tazatele položit tu první otázku. Tak jak to dělával legendární Miroslav Horníček – přejdeme rovnou k té druhé. Tu má Alexandr Pícha.

A. Pícha:

Víme, že BBC se zhruba tak před deseti lety snažilo založit něco jako bimedialní redaktoři, tzn. redaktoři, kteří budou schopni dělat rozhlasové i televizní reportáže. Vznikají nám teď trimediální redaktoři, kteří jsou schopni navíc pracovat i s internetovými aplikacemi, kteří jsou schopni psát zprávu v tištěné podobě. Jestliže švédské rádio pro mladé vzniklo na internetové bázi, znamená to, že zpravodajci – reportéři pracovali nějak organicky s internetem?

U. Swenson:

Pokud pracujete ve Švédském rozhlasu jako reportér, musíte udělat nejen rozhlasový příspěvek, ale je na vás, abyste ho umístili na internet a napsali úvodní komentář. Dříve se u nás prosazovalo, že na internetu bychom měli mít dlouhé texty, které jsou zvlášť pro tento účel napsané. Říkala jsem si: proboha, vždyť máme noviny, které všechny mají spoustu dlouhých textů a naší specialitou je zvuk a pokud lidé chodí na naše webové stránky, tak ho chtějí slyšet. Jsem přesvědčena, že na internetu musíme prezentovat naše zvukové příspěvky, záznamy. A na web je musíme umístit jejich autoři.

J. Pokorný:

Vy se na budoucího rozhlasového redaktora díváte jako na „trimediální osobnost“?

V. Moravec:

Souhlasím s Ullou. Úvodním vystoupením jsem nechtěl vzbudit dojem, že jsem člověk, který propaguje pouze technologii. Chtěl jsem popsat proces digitalizace a zmínit se o tom, jaké důsledky má pro práci rozhlasového novináře. Snad je z dosavadního vystoupení zřejmé, že rozvoj digitalizace s sebou nese daleko větší nároky jak na vysílací organizace, tak na novináře, kteří v nich pracují. Nejenže by novinář měl být schopen dobře zvládnout specifika rozhlasové a televizní práce a pravděpodobně i on-line žurnalistiky, ale zároveň by měl umět dodržovat i při tvorbě zpravodajství zaměření okruhu, pro který pracuje. Zmínil bych se ještě o jedné věci. Z toho, co jsem řekl ve svém úvodním vystoupení, snad vyplynulo, že **výsledkem digitalizace rozhlasového vysílání může být, podle mého názoru, určitá renesance myšlenky veřejné služby v médiích.**

Výrazné rozšíření počtu rozhlasových a televizních kanálů a rozvoj internetu umožňuje totiž vysílatelům veřejné služby soustředit se nejen na publikum, které jsme si zvyklí označovat termínem masové, ale i na publika, která bych označil slovem rozdílná. BBC si v souvislosti s digitalizací stanovila: chceme se zaměřit na veřejnou službu pro asijskou komunitu, chceme se zaměřit na mladšího posluchače, chceme se zaměřit na posilování zpravodajských okruhů atd.

Jsem přesvědčen o tom, že vznik nových okruhů a jejich dobrá koordinace může posílit postavení vysílatele veřejné služby jako celku, čehož, domnívám se, je Velká Británie zajímavým příkladem. Podmínka je jediná: jednotlivé okruhy vysílatele veřejné služby by si neměly konkurovat mezi sebou, což klade poměrně velké nároky na koordinaci programu jako takového.

Digitalizace rozhlasového a televizního vysílání podle mého pozorování, nejde o žádnou dlouhodobou obsahovou analýzu, vrací do rozhlasového a televizního vysílání některé žánry, které se z vysílání vytrácely. Mluvím například o živě vysílané reportáži.

A ještě jeden dovětek: Dvojnásobné množství televizních a rozhlasových kanálů vysílací organizace BBC klade poměrně velké nároky i na zpravodaje v terénu či zahraniční zpravodaje. Nevěřil jsem doslova vlastními očima a uším, když jsem viděl a slyšel jednoho ze zpravodajů BBC v Bagdádu během války v přímém vstupu na BBC News 24, dvě minuty po konci svého přímého vstupu na BBC News 24 referoval pro celosvětový televizní kanál BBC World a odpoledne jsem si pustil jeho rozhlasový příspěvek ve zpravodajském pořadu PM, který vysílá stanice BBC Radio 4. Znamená to, že tento zpravodaj si musí uvědomit, že dělá příspěvek pro rozhlas, že dělá příspěvek pro televizi.

M. Vetešková:

Můžete nám přesněji popsat, jak „vypadá“ zjednodušeně příjemce všech těchto digitálních programů?

V. Moravec:

Myslím, že vaše otázka vychází z představy, že divák očekává od jednoho rozhlasového a televizního okruhu všechny druhy pořadů, především pak pořady zábavné a oddechové. Zkrátka: že ho jeden okruh bude především bavit a rozptylovat, že ho bude možná informovat, že ho bude – pokud na to zbude i bude čas – vzdělávat atd.

Nejsou však nezajímavá data, která ukazují, že rozhlasu jako médiu ubývají posluchači, televizi jako médiu ubývají, i když ne výrazně diváci, a lidé odcházejí k internetu. Ptám se sám sebe: Neukazuje se, že mladá generace lépe nakládá s volným časem a především chce si vybírat mezi novými technologiemi (internetem, mobilními telefony, počítačovými hrami atd.)?

Myslím, že digitální rozhlas a televize umožní daleko lépe oslovit lidi, které dosavadní výběr mezi rozhlasovými a televizními stanicemi neuspokojil. Stanice se totiž soustředily – a to i kvůli menšímu počtu kanálů – především na masové publikum. Jsem přesvědčen o tom, že digitalizace je výzvou k nové strukturální přeměně rozhlasového a televizního auditoria. A jsem zvědav, jak s touto výzvou posluchači a diváci v budoucnu naloží.

J. Pokorný:

Tak na tuto otázku, jak vypadá příjemce digitální televize, tak to je taková rozpadlá osobnost...

V. Moravec:

Nikoliv! Je to rozpadlé masové publikum, ale osobnost je oduševnělá, protože si může vybírat z nebyvale velké nabídky a činí tak velmi často a ráda.

J. Punčochář:

Dá se očekávat, že v éře digitalizace bude konečně prostor i pro čistě zpravodajsko-publicistickou stanici mluveného slova, bez podílu hudby?

V. Moravec:

Myslím, že digitalizace umožní vznik čistě zpravodajského kanálu, který dříve nebo později snad Český rozhlas ustaví. A nemyslím tím ČRo 1 – Radiožurnál ve vší účtě, protože je to kanál, který je bohužel postižen tím uvažováním o publiku jako mase, proto hraje písničky. Mně přijde zajímavé číslo 11,7 % poslecho-
vosti pro BBC Rádio 4 jako stanici pouze mluveného slova. Nemyslím si, že by britský posluchač byl více vzdělanější, kultivovanější atd., než je posluchač český, a ani si nemyslím, že by byl lépe vzdělán. Jestliže pak máte zpravodajský kanál s kontinuálním zpravodajstvím, pak vám nic jiného nezbude, a televize v tomto trendu je do jisté míry napřed a teprve rozhlas je ovlivněn televizí. Pak jsou tu reportéři, kteří musí reportovat přímo z místa a dodávat do zpravodajských relací přímou reportáž.

J. Pokorný:

Ale kdo to bude předávat, kdo bude vysílat přímé reportáže, když už to z nás nikdo nedělá a neumí. Kromě sportovního redaktora Radiožurnálu Aleše Procházky to nikdo neumí...

V. Moravec:

Myslím, že ve sportovní redakci jsou ti, kteří sportovní reportáž – např. přímou sportovní reportáž hájí jako žánr, a pak jsou další lidé v Českém rozhlasu – například Marek Janáč, který reportáže dělá a dělá je dobře. Opravdu si myslím, že to souvisí i s výchovou lidí, kteří jsou u nás na fakultě. Až ten trend přijde k nám, bude nutně na tom pracovat. Skutečně takto tu situaci nevidím – vy to líčíte příliš černě. To by nikdo už neexistoval, to bychom reportáž skutečně pohřbili, ale takto to není.

J. Pokorný:

Teď bych se zeptal Uly Swenson. Když je to rádio pro mladé a když si promítneme, že nedávno bylo ve Švédsku referendum o zavedení jednotné evropské měny, jak jste to dokázali prodat tak, aby to ty mladé neodradilo?

U. Swenson:

Dostala jsem u nás úkol udělat školení pro celý Švédský rozhlas o tom, jak referendum podat zajímavě, aby to bylo lákavé a zábavné. Dva týdny mě bolela hlava, když jsem si to připravovala. U vás jste měli referendum o přistoupení k EU, to jsme u nás měli asi před deseti lety, a myslím si, že to bylo mnohem lehčí, měnová záležitost (příjetí eura) je mnohem složitější. Na jednu stranu je to záležitost související s ekonomikou, ale zase na druhou stranu do toho vstupují tytéž emoce jako u vašeho referenda. A víte, že statistiky a čísla se mnohem hůře a obtížněji podávají v rozhlasu. Snazší je to v novinách. Takže naším hlavním cílem bylo, aby opravdu referendum začalo lidem ležet na srdci, aby jim to nebylo jedno. A rozhodli jsme se, že budeme sledovat dva hlavní cíle, půjdeme po dvou liniích. Vybrala jsem reportéra, který dělal „školu o EU“ a umí dobře vyprávět základní věci, aby vysvětloval, co dělá banka, jak funguje směnný mechanismus a krůček po krůčku témata rozšiřoval. Přitom používal spoustu zvukových klipů a hudby, aby to bylo co nejpřitažlivější. Měl před sebou ten nejtěžší úkol, který kdo dostal za celý rok v našem oddělení, protože vše musel podat jednoduše a tak, aby to nebylo nudné. A druhou věc, kterou jsme dělali, bylo používání zvláštních formátů s určitým smyslem pro humor. Byli jsme docela agresivní, můžeme si to dovolit, protože náš 4. kanál může být nekonvenční, protože je pro mladé. Měli jsme tam i formát, kterému jsme říkali „ten zlý a ten hodný člověk“, kde jeden z moderátorů byl velmi zlý a drzý a druhý zase velice vlídný, až téměř lichotivý. Drzý moderátor se mohl zeptat: já vím, že do toho chcete jít, protože se chcete přisát na svoje bankovní přátele tam někde v Bruselu. Nějakým způsobem můžete provokovat, a přesto můžete dostávat zajímavé informace. Pokoušeli jsme se vynalézat formáty, které by nám ještě přesto pomohaly sdělovat spoustu nových informací. V několika formátech jsme zvali různé osobnosti a zkoušeli jsme to ladit, aby se nám z programu neztrácela podstata. Řekla bych, že to byla směs vysvětlování základů se špetkou humoru.

J. Pokorný:

Děkujeme za tyto zkušenosti, můžeme je použít nenápadně v roce 2010 až se bude zavádět euro v České republice a tyto formáty uplatníme na už nejspolouchanějším kanále v České republice – Rozhlase 4.

P. Honzejek:

Jak těžké je dělat program pro mladé posluchače – i oni mají přece každý jiný vkus. A potom bych se rád zeptal V. Moravce, jestli jím zmíněný „bazén“ zpravodajských příspěvků neznamená, že pak všichni vysílají to samé.

U. Swenson:

Úplně souhlasím s kolegou z BBC, že nejlepší věc, kterou digitalizace přináší je možnost rozdělení posluchačů. Můžete mi závidět, protože máme stanici pro mladé. Mám vysílat pro lidi, kterým je 9 až 35 let, což je peklo. Je to obrovský rozdíl. Teď se snažíme děti do 15 let odříznout a udělat pro ně něco zvlášť. Těžko se míchá rozhlas pro třináctileté a pro třicetileté s jejich dětmi. Nejradši bychom měli dvě stanice, nejlépe tři, potom by to bylo nebe. Zásadní výhodou je, že víme, koho oslovujeme. Nemusíme přesně vědět, že je to člověk, který večer čte Habrmasse, přesně vyprofilovaný typ. Stačí nám, že víme, že je to někdo, kdo prošel základní školou a je mu mezi dvaceti a čtyřiceti. To je mnohem snazší, než vysí-

lat pro někoho, komu je 9 až 79. Když jste šéfredaktorem nebo když vybíráte témata do vysílání, tak alespoň víte, kdo jsou vaši hlavní posluchači a snadněji se vám některá témata vynechávají. Ve Švédsku máme spoustu pořadů s lékařskou tematikou, a když se začínáte počurávat – dáma v 55, tak je pro vás toto téma zajímavější, než když je vám 25 a nevíte, co to je. A také víte, že reportáž o nové metodě antikoncepce bude vhodnější pro vaše obecnost – pro mladé. Tedy znovu: je dobré vědět, kdo je vašim posluchačem. Uspodňuje vám to každodenní život.

J. Pokorný:

Václave, na vás zbyla ta druhá část dotazu – o tom bazénu.

V. Moravec:

Navážu opět na Ullu. Myslím si, že Petr Honzejek si velmi zjednodušil představu mého pomyslného bazénu. Pokud je to mým špatným výkladem, pak se omlouvám. V „bazénu“ – tedy společném centrálním zvukovém systému – jsou univerzální příspěvky pro všechny okruhy. V případě, že by daná stanice dané téma považovala za svou prioritu, tak ví, že se na daného zpravodaje může obrátit, aby téma zpracoval pro ni. Zpravodajové jsou daleko více školení a školení je náročnější, než bylo dosud, protože propojení jednotlivých zpravodajských částí BBC, ať už je to televize nebo rozhlas, způsobuje to, že reportér skutečně musí vědět to, o čem mluvila Ulla v závěru. Jinak reportuje zpravodaj BBC z Bagdádu pro celosvětový televizní BBC World (např. se zmiňuje, které státy jsou v mnohonárodní koalici, co to bude znamenat pro teritorium Středního a Blízkého Východu), odlišně reportuje, vstupuje-li na zpravodajský kanál BBC News 24, který vysílá pouze pro Velkou Británii (tzn. akcentuje zájem britského diváka o válku v Iráku, např. kolik britských vojáků zahynulo, kdy budou přepraveni do Velké Británie apod.). Člověk musí zmiňované zpravodaje a reportéry obdivovat, protože odvádějí náročnou práci (musejí akcentovat, pro jaké publikum mluví, na kterém jsou kanále atd.). Ale to, co je v centrálním zvukovém systému, chcete-li v bazénu, to je nabídka univerzální pro rozhlasovou část BBC a jinak to musejí zpracovávat pro televizi. Pochopitelně nelze udělat televizní reportáž, která by se ve zvuku vysílala na rozhlasových stanicích. Ale části televizních materiálů je možné využít pro příspěvek v rozhlasu.

H. Hikelová:

Jakou zpětnou vazbu máte ve Švédském rozhlasu, co víte o svých posluchačích a jak tyto informace získáváte?

U. Swenson:

To je vždycky velký problém, ráda bych dostávala větší zpětnou vazbu. Sice máme internet, ale čísla od všech posluchačů dostáváme jen čtyřikrát za rok. To mně nestačí, chtěla bych informací daleko více a v reálnějším čase. Jak jsem vám už stručně říkala, vytvořili jsme určité společenství posluchačů přes internet, jich se můžeme ptát, jim můžeme zaslat dotazníky. Ptáme se jich, jakou mají rádi muziku a co by chtěli slyšet. Takto s nimi komunikujeme.

J. Pokorný:

Znamená v BBC vznik „zpravodajského bazénu“ úbytek redaktorů?

V. Moravec:

To jste mi dal. Úspora sil byla především v úřednické části, dovolím si tvrdit. Jestli přeměna BBC – a teď se pouštím na tenký led, protože jsem ji podrobně nestudoval, znamenala úsporu sil v rámci programové části, si nejsem jist. Dokonce si myslím, že program byl posílen. BBC posiluje i peníze věnované do vzdělávání svých re-

daktorů, protože na lidi, kteří jsou v terénu jako reportéři, klade technologická proměna rozhlasového vysílání a její důsledky daleko větší nároky. Ale vaše námitka je na místě: jednou věcí si nejsem jist, jestli to množství kanálů nezpůsobí to, že se utopíme i v množství plevelu. Tam si skutečně nejsem jist, a to je otázka, kterou si v souvislosti s digitalizací kladu. Samozřejmě existují kanály, které – byť se nám do jisté míry masové publikum rozpadá, tak stále existují kanály zaměřené na většinou publikum, ale digitalizace umožňuje lepší „obhospodaření“ menšin, minoritních částí společnosti, na které dosud vysílatel veřejné služby neměl tolik času a prostoru.

A. Pícha:

Já bych měl také poznámku. My teď zpracováváme návrh koncepce digitálního vysílání Českého rozhlasu a kolega Karel Zajíc hodně poslouchal německé veřejnoprávní rozhlasové digitální vysílání ze satelitu a všiml si tam jednoho jevu, o kterém jsem četl v souvislosti s novými digitálními kanály BBC, že se už dopředu počítá s tím, že jsou hlavní nosné programy, které vysílají – např. v Hensensku HR 1, 2, 3 atd., ale ty nové programy, které jsou zaměřeny např. jenom na jazz nebo na jiný druh hudby, tak to trochu ta rádia sekají jako Baťa cvičky. Dá se dohromady hudební formát, tam je přednost toho formátu, že se hraje jeden druh hudby, je to vyrobeno velmi efektivně a takových programů to rádio může nasekat hodně moc. Dokonce jsem četl, že v BBC jsou problémy s Commercial Chanelem, digitální program 7, tak tam, jak je to skládáno všechno s minimem lidí, tak to úplně přesně nelicuje se začátky a konci, jsou tam mezery. Více formátů nových stanic znamená vyrábět pro méně publika za levnější peníze něco, co si můžete pustit, poslouchat chvíli a potom zase odladit.

J. Pokorný:

Mně v té první části chyběla jedna věc, slyšeli jsme tady názory Václava Moravce, Uly Swenson; byl bych také pro zasazení do kontextu, abychom věděli, jaké je to rozhlasové prostředí ve Švédsku. Ulla tady zatím hovořila o jejich vysílání pro mladé a já bych ji teď poprosil o stručnou charakteristiku jednotlivých okruhů Švédského rozhlasu.

U. Swenson:

My také kopírujeme BBC, ale samozřejmě jsme změnili všechna čísla. Tak např. Rádio 4, jak o tom tady Václav hovořil, tak tomu my říkáme P 1. A tento program podobně jako jeho britský vzor vysílá zpravodajství, je tam pouze mluvené slovo, žádná hudba. Jsou tam také pořady o zahrádkářství, o tom, jak vychovávat děti atd., ale hudba se tam nedostane. Tomuto programu se docela dobře daří, jeho poslechovost jde po krůčcích nahoru. Potom máme P 2, což je obdoba programu s klasickou hudbou a s jazzem pro úzce zaměřené posluchače. Má poslechovost kolem 2 %. Tam máme náš vlastní symfonický orchestr, chór – pěvecký sbor, který je velmi známý, procestoval celý svět. A potom ještě máme – a je to divné, že je to na programu s klasickou hudbou – zprávy pro menšiny. Uprostřed symfonie jsou například zprávy ve slovenštině. Pravděpodobně je to proto, že nikdo nechtěl tyto zprávy na svém vlastním kanálu, proto skončily tady a redaktoři chtěli mít také digitální vysílání. Potom máme P 3, ten můj kanál pro mladé posluchače, a P 4, což je právě největší část toho koláče. P 4 je složená z 24 místních stanic. Zde hrají hudbu pro starší posluchače – od 35 výš víceméně až po padesátníky. Vysílá se tam taneční hudba, přenosy z Eurovize atd. Místní stanice si připravují své vlastní zprávy. Každá ze 24 stanic má cca 10 lidí, kteří v místní redakci připravují zprávy. Připravují každou celou hodinu místní zpravodajství. Potom ještě máme jedno velké zpravodajství ve Stockholmu, což je velká zpravodajská redakce, která připravuje zpravodajství pro všechny ostatní hlavní kanály: tzn. pro můj – pro